

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINI HUQUQIY TARBIYALASHNING PEDAGOGIK OMILLARI

M.Melikuzieva- **QDU BT kafedrası dotsenti v.b.**
Alijonova Xidoyatxon Zohitjon qizi – **08/24-guruh talabasi**
Xoshimova Gulzoda Ilhomjon qizi - **08/24-guruh talabasi**

Annotatsiya: Mazkur maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarini huquqiy tarbiyalashning dolzarbligi, mazmun-mohiyati hamda uni samarali amalga oshirishda ta'sir ko'rsatadigan pedagogik omillar tahlil qilinadi. Shuningdek, huquqiy tarbiyaning bosqichlari, vositalari, o'qituvchi va ota-onaning roli yoritiladi.

Kalit so'zlar: Huquqiy tarbiya, pedagogik omillar, boshlang'ich ta'lim, huquqiy ong, huquqiy madaniyat, maktab, ota-ona hamkorligi.

Bugungi kunda yosh avlodni huquqiy jihatdan tarbiyalash, ularning huquqiy bilim va madaniyatini shakllantirish dolzarb masalaga aylangan. Ayniqsa, bu jarayonni maktab ta'limi, xususan, boshlang'ich sinflardan boshlash huquqbuzarliklarning oldini olish, fuqarolik ongini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega.

Boshlang'ich ta'lim bosqichi – shaxsning asosiy fazilatlari, dunyoqarashi, axloqiy va ijtimoiy pozitsiyasi shakllanadigan davr bo'lib, ayni vaqtda huquqiy tarbiyani boshlash uchun eng qulay va muhim palladir.

1. Huquqiy tarbiyaning mazmuni va ahamiyati

Huquqiy tarbiya – bu shaxsda huquqiy bilim, ong va madaniyatni shakllantirishga, o'z huquq va majburiyatlarini anglash, ularga hurmat bilan yondashish ko'nikmasini hosil qilishga qaratilgan uzluksiz tarbiya jarayonidir.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida bu jarayon:

sodda, hayotiy misollar asosida olib borilishi;

bolaning yosh xususiyatlariga mos bo'lishi;

o'yin, ertak, rolli sahnalar orqali tushuntirilishi lozim.

2. Huquqiy tarbiyaga ta'sir qiluvchi pedagogik omillar

Huquqiy tarbiyaning samaradorligi quyidagi pedagogik omillarga bog'liq:

a) Ta'lim mazmuni:

Darsliklar va tarbiyaviy materiallarda huquqiy mavzularning mavjudligi, bolaga tushunarli tilda yoritilishi.

b) O'qituvchining huquqiy saviyasi:

O'qituvchi bolalarga namunali huquqiy xulq ko'rsatishi, o'z huquqiy bilimni doimiy ravishda oshirib borishi kerak.

c) Ota-ona va maktab hamkorligi:

Huquqiy tarbiya faqat maktab bilan cheklanib qolmasligi kerak. Ota-onalar bilan hamkorlikda seminarlar, suhbatlar o'tkazilishi zarur.

d) Tarbiyaviy metodlar:

Rolleli o'yinlar, insonga oid huquqlar bo'yicha ertaklar, videoroliklar, savol-javoblar bolalarda huquqiy fikrlashni rivojlantiradi.

e) Muhit:

Maktabda ijobiy psixologik-madaniy muhit yaratish, har bir bolaning fikri va huquqini hurmat qilish orqali huquqiy tarbiya mustahkamlanadi.

3. Amalga oshirish yo‘llari

Darslarda integratsiya: Ona tili, tabiatshunoslik, mehnat darslariga huquqiy mavzularni kiritish.

Maxsus tadbirlar: “Huquq haftaligi”, “Men – qonun tarafdoriman” kabi tadbirlar.

Ertaklar asosida tahlil: Masalan, “Bo‘g‘irsoq” yoki “Zumrad va Qimmat” ertaklari asosida huquq va majburiyat tushunchalarini tushuntirish.

Maktab psixologi va ijtimoiy pedagog ishtiroki: Huquqiy tarbiyada psixologik yondashuv ham muhim.

Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarini huquqiy tarbiyalash – ularning ongli, mas’uliyatli fuqarolar bo‘lib yetishishida asosiy poydevor hisoblanadi. Bu borada o‘qituvchi, ota-ona va maktab jamoasining hamkorligi, pedagogik vosita va uslublarning to‘g‘ri tanlanishi muhim ahamiyat kasb etadi. Huquqiy tarbiya orqali bola o‘z huquqini bilgan, boshqalarning huquqini hurmat qiladigan, qonuniylikka amal qiladigan shaxs bo‘lib ulg‘ayadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – T.: “Adolat”, 2023.
2. “Ta‘lim to‘g‘risida”gi Qonun. – T.: O‘zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari to‘plami, 2021.
3. Karimova, Z. "Huquqiy tarbiyaning pedagogik asoslari". – T.: O‘qituvchi, 2019.
4. www.lex.uz – O‘zbekiston Respublikasi qonunlari.
5. O‘zbekova, D. "Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida huquqiy madaniyatni shakllantirish yo‘llari", Ilmiy maqola, 2022.
6. Ziyaev, A. I., and Z. J. Aliyeva. "INTEGRATION INTERNET TECHNOLOGIES IN THE EDUCATIONAL PROCESS OF TEACHING FOREIGN LANGUAGES." *Вестник магистратуры* 5-4 (128) (2022): 140-142.
7. Ziyayev, A. N. "PRIMARY EDUCATION AND AESTHETIC SENSE TRAINING." *INTERNATIONAL JOURNAL OF RESEARCH IN COMMERCE, IT, ENGINEERING AND SOCIAL SCIENCES* ISSN: 2349-7793 Impact Factor: 6.876 16.06 (2022): 62-64.